

ÜSTÜN ZEKÂLİ VE YETENEKLİ BİREYLER İÇİN FARKLIlaştırILMIŞ SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE UYGULANABİLECEK ÖĞRETİM STRATEJİLERİ

Zehra Özlem ATALAY*

ÖZ

Üstün zekâli ve yetenekli bireyler eğitim hayatları boyunca; sahip oldukları bilişsel ve duyuşsal farklılıkları ve karakteristik özelliklerine yönelik ihtiyaçları destekleyen öğretim yaklaşımlarına gereksinim duyarlar.

Sosyal bilgiler dersi; üstün zekâli ve yetenekli bireylerin eğitimi açısından ileri düzeyde karmaşık ve kapasitelerine uygun seçenekler geliştirebilmesi, farklılaştırılmış öğretim uygulamalarına oldukça uygun bir ders olması nedeniyle dikkat çekicidir. Günümüz dünyasında hızla yaşanan değişimlere ayak uydurabilecek, öğrenci gereksinimlerine cevap verebilecek öğretim programlarına, bilgi ve beceri gelişimlerinin yanında kendi kendilerine yeterli, yeni fikirlerin üretimine katkıda bulunabilecek düzeyde yaratıcı düşünen, otonom öğrenen bireylerin yetiştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmanın amacı; üstün zekâli ve yetenekli bireylere sınıf ortamlarında kapasitelerini kullanabilme fırsatları yaratabilmek adına, farklılaştırılmış sosyal bilgiler dersi öğretimi konusunda faydalı olabilecek uygulamalar hakkında alan yazından önemli örneklerin verilmesi, en iyi uygulamaları hangi bileşenlerin meydana getirdiğini tartışarak, uygulamaları destekleyen ve zorlaştıran ipuçlarının tanımlanmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Üstün zekâ ve yetenek, sosyal bilgiler öğretimi, farklılaştırma, öğretim stratejileri.

ABSTRACT

Gifted and talented individuals require instructional approaches that recognize and attempt to satisfy their needs resulting from different viewpoints and characteristics of theirs- which, in turn, are brought about by their cognitive and affective differences- as well as recognizing and encouraging different viewpoints.

Social sciences instruction stands out among others in that it is complicated enough to capture the attention of gifted and talented individuals, it can generate alternatives in accordance with their capacities which can attract students with varying capacities. The rapid changes in our modern world call for a curriculum that can meet the requirements of students and catch up with developments; in addition, these changes require individuals to be not only receptive to certain skills and knowledge but also independent, self-

* Öğr. Gör. Dr. İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, zehra.atalay1@istanbul.edu.tr

efficient, and able to contribute to the generation of new information and think critically.

The purpose of the present study is to collect evidence of strategies for differentiated social sciences instruction, which can enable gifted and talented individuals to use their capacities in the classroom, to present sample strategies, to discuss what components constitute best strategies, and to play a supportive role in defining their drawbacks through clues.

Keywords: *Gifted and talented, social sciences instruction, differentiation, instructional strategies*

1. Giriş

Üstün zekalı ve yetenekli bireylerin gelişimsel eğrileri izlendiğinde kronolojik yaş ile sahip olunan yetenekler arasındaki çelişkiler göze çarpıcıdır. Özellikle çok yüksek düzeyde (145 IQ ve yukarısı) zeka gelişimine sahip bireylerde bu farklılıklar daha dikkat çekici olmaktadır. Üstün zekalı ve yetenekli bireylere ilişkin tanımlar incelendiğinde; daha fazla farkındalık, daha fazla duyarlılık, algıların bilişsel ve duyuşsal deneyimlere aktarılmasında daha büyük bir yetenekten söz edildiğini görmekteyiz (Tannenbaum, 2003). Bu bireyler sahip oldukları bilişsel yetenekler sayesinde aynı zamanda duygusal olarak da gelişmektedirler. Bu nedenle yaşitlarından daha farklı bakış açısına sahip olarak, karmaşık bilişsel faaliyetlerde daha başarılıdırlar. Muhakeme güçleri ve kavrama yetenekleri dikkat çekicidir.

Akranlarının gelişiminden farklı karakteristik özelliklere sahip olan bu çocukların eğitiminde sosyal bilgiler öğretimi neden önemlidir? Bu sorumuzun cevabında üstün zekalı ve yetenekli bireylerin karakteristik özelliklerine göre verilmesi gereken eğitim hedefleri ile sosyal bilgiler öğretiminin amaçları arasındaki doğal bağlantı çok önemli bir yer tutmaktadır. Her iki alanın ulaşmak istediği hedeflerin (sorgulama, eleştirel düşünme, karar verme becerileri, yaratıcılık, problem çözme, liderlik becerileri) örtüşmesi dikkat çekicidir (Delisle, 1991: 175-177). Delisle (1991)'in belirttiği gibi Breiter 'sosyal bilgiler dersinin sınırsız çeşitliliğe izin vermesi nedeniyle üstün zekalı ve yetenekli bireylerin eğitimi için mükemmel bir araç olduğunu' vurgulamıştır (Delisle, 1991: 175-177).

Sosyal bilgiler ders programları üstün zekalı ve yetenekli bireylerin ilgisini çekebilecek ileri düzeyde karmaşık yapıda uygun seçenekler geliştirebilecek ve çeşitlilik sağlanabilecek bir yapıdadır. Bu nedenle farklı kapasitedeki öğrencileri yakalamak adına farklılaştırılmış

öğretim uygulamaları için oldukça uygundur (Popham, 1971). Okuma-yazma becerilerini ortaya koyabilecekleri, tartışma becerilerini geliştirecek fırsatlar sunarak, sorgulayıcı, işbirlikli projeler ile öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirerek bilişötesi (metacognition) fonksiyonlarını kontrol etmelerini sağlayabilmektedir.

Edindikleri güçlü bilgi temellerini günlük hayat problemleri (siyaset, tarih, coğrafya, ekonomi, vs.) ile doğrudan bağlantılı olarak yapılandırabilmelerine uygundur. Diğer disiplinlerin içeriği ile entegrasyonunda ki bu uygunluk sosyal bilgiler disiplini içerisinde bütün disiplinleri derinlemesine anlamak adına önemli bir bileşendir ve disiplinler arası bağlantılar kurulmasına olanak sağlamaktadır. Bu bağlantılar kazanılan bilgiyi anlamlaştırarak kalıcı olmasını sağlamaktadır (Van Tassel-Baska ve Stambaugh, 2006). Üstün zekalı ve yetenekli bireylerin özel ilgi alanlarına giren antropoloji, hukuk, arkeoloji, sosyoloji gibi birçok sosyal bilimi içinde barındırmaktadır. Edebiyat, fen ve toplum bilimleri dahil olmak üzere tarihsel, kültürel, politik ve coğrafi olaylarla kolaylıkla ilişkilendirilebilir. Üstün zekalı ve yetenekli bireyler açısından tarihsel bilginin bütünsel doğasını daha iyi anlayabilmeleri için disiplinler arası bağlantılar yapmaları çok önemlidir. Kapsayıcı temalar ve kavramların birleştirilmesi, akıl yürütme ve sorgulama tekniklerinin kullanılması, çoklu perspektif içeren araştırma ve keşif fırsatları sunulması, neden-sonuç ilişkileri ve keşif yapabilmek adına kanıt temelli öğretimin kullanımı bu bireyler için ihtiyaç duyulan farklılaştırılmış sosyal bilgiler öğretiminin ipuçlarını oluşturmaktadır.

Farklı bakış açıları, ileri muhakeme yetenekleri dolayısıyla geleceğin liderleri olma olasılıkları bu bireylerin eğitiminde sosyal bilgiler öğretiminin önemini vurgulayan bir başka yöndür. Üstün zekalı ve yetenekli bireylere yönelik eğitim program araştırmaları bugünün entellektüel öğrencilerinin; iş hayatı, siyaset ve diğer mesleklerde geleceğin liderleri olacağı gerekçesiyle başlamıştır. Bu faydacı görüşe göre, üstün zekalı ve yetenekli bireylerin eğitimi konusu ülkemizin geleceğine yapılacak bir yatırım olarak ele alınmalıdır. Bu bireyler için eğitimsel önlemler almamak toplumumuzun geleceğini riske atmaktır. Üstün zekalı ve yetenekli bireylerin karakteristik özelliklerine uygun eğitimsel önlemlerin alınması bir başka gerekçede Gallagher (2006)'nın belirttiği gibidir. Gallagher (2006) sosyal bilgiler eğitiminin yaşadığımız toplumu anlamamıza

yardımcı olması gerektiğinin önemini vurgulamıştır. Bu görüşe göre, bu bireyleri kazanmak adına alınan önlemlerin hem kişisel hem de sosyal yararları eşit derecede önemli sayılmaktadır. Bu bireylere sağlanan eğitimin iyi yapılandırılması iki önemli ihtiyacı da karşılamaktadır. Tercih ettikleri öğrenme stilleri ile ilgili yapılan araştırmaların yetersizliği de sosyal bilgiler dersi öğretimi için farklılaştırma uygulamalarına duyulan ihtiyacı vurgulayan bir başka gerekçedir. Eğitimcilerin hem dersin uygulanabilme yöntemleri hem de kullanılabilecek materyaller açısından çıkarımlar yapması gerekmektedir.

Üstün zekâlı ve yetenekli bireylere sosyal bilgiler dersini daha ilgi çekici hale getirilebilmek için öğretmenler daha kapsamlı dersler hazırlamak doğrultusunda yönlendirilmeli ve ders anlatım şeklinin sunulan içerik kadar önem taşıdığı vurgulanmalıdır. Üstün zekâlı ve yetenekli bireyler düşünmekle kalmaz, düşünmekten keyif alırlar. Bu nedenle karşılaştırmalar yaptırmak, değerlendirme düzeyinde sorular sormak, araştırma becerilerini geliştiren yaklaşımlar sunmak önem taşımaktadır. Dikkatli bir şekilde, anlamlı, net belirlenmiş hedefler listesi yapılması ve ulaşıldıkça yeni hedeflerin belirlenmesi gerekmektedir. Planlanmamış öğretim nadiren ilgi çekici ve yararlı olacaktır. Üniteler şeklinde konuların ayrılması genişlik ve derinlik sağlanması açısından önem taşımaktadır (Ponder ve Hirsh, 1981: 18).

Gerçek hayat sorunlarından yapılandırılmış problemleri ve bunlardan elde edilen verileri düzenli bir şekilde konuları daha ilgi çekici hale getirebilmek için kullanmak gerekmektedir. Gazete, dergi, televizyon ve radyo yayınlarından dikkatle seçilen güncel konular ünitelerdeki konular ile bağlantı kurularak yapılandırılabilir. Güncel olayların kullanımı sosyal bilgiler ders konuları ile gerçek dünyada yaşanan olaylar arasında köprü kurmayı sağlamaktadır (Moye, 1998). Yeni gelişmelere ve değişimlere uyum sağlamayı kolaylaştırmakta, geçmiş ve gelecek, pratik ve teorik arasındaki ilişkiyi görmeye yardımcı olmaktadır.

Kavramlar genişletilebilir, güncellenebilir ve eleştirel bakış açısı eklenebilir. Güncel konular arasında; önemli ve önemsiz olayları ayırt etme, gerçek haber ve propaganda arasındaki farkı anlayarak bir kaynağın güvenilirliğini yargılama, önyarguları, stereotipleri, klişeleri bulup çıkarma gibi değerlendirici eleştirel düşünme becerisinin gelişimi hayat boyu yol gösterici olacaktır. Özel ilgi alanlarına giren

araştırma konularında bağımsız çalışma fırsatları yaratılması, raporlama teknikleri öğretilmesi ve değişik projeler üretme olanakları sunulması önem taşımaktadır. Girişkenliği, meraklılığı, yaratıcılığı, çalışma becerisini geliştirme adına yapılan uygulamalar üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin ilgisini çekmek için oldukça gereklidir. Neff (1967)'nin belirttiği gibi bu çalışmalar daha fazla iş yükü anlamına gelmemelidir, sadece bireylerin özel yeteneklerini kullanabilmeleri adına fırsatlar yaratmak anlamında düşünülmelidir. Bir öğretmen üstünlüğü sürekli artan görev yüküyle cezalandırmamaya dikkat etmelidir (Neff, 1967).

Düşünürken, tartışırken çelişkide kalınan anlardan korkmamak gerekmektedir. Eleştirel düşünebilmek için araştırma yaparken, tartışırken, sorgulayıcı olmak önem taşımaktadır. Çelişkide kalınan anlarda öğretmenlerin bu fırsatları bilinçli bir şekilde kullanabilmesi hem üretkenliği hem de dersin ilgi çekiciliğini olumlu etkileyecektir. Sınıf ortamında iki tarafa eşit ve objektif olarak söz hakkı vermek mümkün olduğunca taraf olmaktan kaçınmak güven ortamı oluşturacaktır. Çalışılan ünite ile ilişkili bilgilerin daha çok anlaşılmasını sağlayan etkinlikler planlamak önemlidir. Sadece yapmak için yapılan etkinlikler zaman kaybı olmakla kalmayıp, derse yönelik tutumu olumsuz etkileyecek bir faktör oluşturacaktır. Bir konu hakkında yapılabilecek yaratıcı etkinliklerin sınırı yoktur. Anlamlı, hedefe yönelik dikkatlice seçilmiş, planlanmış, geniş kavram ve temalara dayandırılmış olması önem taşımaktadır.

Sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin ilgisini çekmemesi için bir sebep bulunmamaktadır. Onların sevmedikleri, dikkatsiz, kayıtsız, kalıplaşmış bir yaklaşımla sunulan ders programlarıdır. Karakteristik özelliklerine yönelik, ihtiyaçlarını anlayan, karşılamaya çalışan, farklı bakış açılarını destekleyen yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Bu gereksinim giderildiği takdirde bütün öğrenciler adına kendilerini gerçekleştirebilmeleri için fırsat yaratılmış olacak, öğrenciler ve öğretmenler açısından daha keyif aldıkları bir öğretim-öğrenme süreci yaşanması sağlanacaktır.

Üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin sahip oldukları bilişsel ve duyuşsal farklılıkların yarattığı farklı bakış açısı tarih boyunca ilgi çekmiş, ülkelerin, insanlığın geleceğini etkileyen önemli bir özellik olmuştur. Bu farklı bakış açısına sahip bireylerin kapasitelerini kullanabilmeleri ve kendilerini gerçekleştirmeleri için sunulacak

eğitim fırsatları ile alınacak önlemler çok önemlidir. Bu bireyler sahip oldukları karakteristik özelliklerden dolayı farklılaştırılmış bir eğitim programının gereksinimi içindedirler (Davaslıgil ve Leana, 2004: 85).

Her türlü eğitim ortamında kullanılabilir kapsayıcı bir eğitim programı hazırlamak için gerekli olan tüm içerik, süreç, ürün ve öğrenme ortamı değişikliklerini içeren hiçbir model yoktur (Maker ve Shiever, 2005: 4). Öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun bir eğitim programının hazırlanmasında yapılandırmacı öğrenme anlayışının bir uzantısı olan “*farklılaştırma*” yaklaşımından faydalanılabilir. Eğitim bağlamında farklılaştırma öğrenci gereksinimlerine cevap vermek şeklinde tanımlanabilir. İçinde bulunduğumuz enformasyon çağında hızla yaşanan değişimlere ayak uydurabilecek, yeni fikirlerin üretimine katkıda bulunabilecek düzeyde yaratıcı düşünen bireylere ihtiyaç duyulmaktadır (Maker ve Shiever, 2009).

Sosyal bilimler ile ilgili derslerin öğretiminde temel amaç, öğrencilerin sosyal bilimlerin yöntemini tanımaları, anlamlandırmaları, derslerdeki temel kavram ve yaklaşımlar ile ilgili becerileri içselleştirmeleridir. İçselleştirme gerçekleştiği takdirde günlük hayat problemleri ile ilgili araştırma, inceleme ve problem çözme süreçlerini yaşamış olacaktırlar. Sosyal bilimcilerin kimliğine bürünmüş olmak üstün zekâlı ve yetenekli bireyler açısından konu alanı ile ilgili kaynak ve kanıtları tanımaları, incelemeleri, değerlendirme sürecinde etkin olarak kullanmaları ve karşılaştıkları sorunlara ilişkin bireysel görüş ve bakış açılarını yapılandırmaları açısından önem taşımaktadır. Farklılaştırma uygulamalarının kullanımı, öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kendi yapısında var olan farklı bakış açılarını görebilmelerine, kanıt ve kaynakları kullanarak, kendi bireysel bakış açılarını oluşturabilmelerine yardımcı olacaktır (Kabapınar, 2012: 238).

Bu çalışma ile üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin maksimum öğrenme seviyesine ulaşmasını sağlamak için farklılaştırılmış sosyal bilgiler dersi öğretimi konusunda ilgili uygulamalar hakkında alan yazından önemli örneklerin verilmesi, en iyi uygulamaları hangi bileşenlerin meydana getirdiğinin tartışılması, uygulamaları destekleyen ve zorlaştıran ipuçlarının tanımlanması amaçlanmıştır. Araştırmanın toplumumuzun ilerlemesi için önemli rol oynayacak bu bireyleri kazanabilmek adına; eğitimsel önlemler olarak farklılaştırılmış öğretim programları uygulanmasının önemine dair

bakış açısı kazandıracığı ve tartışma olanakları yaratacağı düşünülmektedir.

2. Farklaştırılmış Sosyal Bilgiler Dersi Öğretimi Stratejileri ve Uygulama Örnekleri

2.1. Sınıf İçinde Galeri Gezileri Düzenlemek-(Gallery Walks)

Sosyal bilgiler dersi öğretiminde bilgi üretme ve üretilen bilginin niteliği düşünüldüğü zaman çalıştığımız konu ne olursa olsun ‘*Sınıf İçi Galerileri*’ keyifle uygulanabilecek bir aktivite olarak karşımıza çıkmaktadır. Verilen görevle ilgili planlanan araştırma süreci ve sunum süresinde öğrencilerin düşüncelerini yönlendirebileceğimiz, üst düşünce becerilerini geliştirme adına açık uçlu sorular sorabileceğimiz, farklı seviyelerdeki ve farklı ilgi grupları ile rahatlıkla iletişim kurabileceğimiz, öğrencilerin aktif bir şekilde rol aldığı bir öğretim stratejisidir.

Araştırma temelli olarak uygulanan bu öğrenme stratejisi; öğrenciyi bilginin kendi yapısında var olan anahtar fikirler, konular ve prensiplerle karşı karşıya bırakır. Araştırma yapılacak ve sonrasında sınıfa sunulacak konu için bir başlık seçimi önem taşımaktadır. Başlık; eğitim programının içinden, büyük bir bilgi topluluğuna sahip olan tematik bir başlık olarak belirlenmelidir. Verilen görevle ilgili araştırmalar sonucunda hazırlanan sunumları belli kurallar çerçevesinde sunabilmek adına, sanat galerilerine benzer keyifli bir ortam yaratılmasının sağlanması gerekmektedir. Bu çalışmalar yürütülürken esnek gruplamalar yapılması uygun olacaktır. Her grup sunulacak konu ile ilgili araştırma sorusu hakkında farklı bir poster veya tablo oluşturmalıdır. Çalışma grupları öğrencilerin yeteneklerine veya ilgi alanlarına göre belirlendiğinde daha motive edici ve verimli olacaktır. Düşünen bir sınıfta bu etkinlik öğretmen yönetiminde büyük grup tartışmalarından işbirlikli öğrenme gruplarına doğru yayılma göstermelidir. Düşünmeyi öğretmenin anahtarı, ne tür bir yapının ne zaman kullanılacağını bilmektir. En iyi grup şudur diyebilmek zordur, içeriğe ve kazandırılmak istenen düşünce becerisine göre her grup şekli kullanılabilir.

Üstün zekâli ve yetenekli bireylerin araştırdıkları konulardan elde ettikleri bilgilere göre derledikleri posterleri sınıfın çeşitli bölgelerine/istasyonlarına belirli bir düzen içinde asılması sağlanmalıdır. Posterler asıldıktan sonra, öğrencilerin bireysel olarak veya grup halinde sanki bir sanat galerisini veya müzesini

geziyormuş gibi notlar alarak gezmeleri organize edilmeli, gezerken tartışma fırsatları yaratılmalıdır (Fox ve Hoffman, 2011: 181). Oluşturulan gruplar ile her ‘Poster’ veya ‘İstasyon’ başında en az 5 dakika zaman geçirildikten sonra planladığımız sorular sorulmalıdır. Her bir poster için sorulması gereken soruların listesinin hazır bulundurulması önemlidir. Grupları yaratıcı cevaplara zorlayacak sorular oluşturulmalıdır. Bu soruların öğrencileri yüksek derece düşünmeye yönelten sorular olmasına dikkat edilmelidir. Örneğin üstün zekâli ve yetenekli bireyler; bir savaş ortamı incelerken önemli anlarda kararlar verilirken nasıl davranıldığı, başarılı ya da başarısız olunan zamanları birbirlerine karşıt görüşler oluşturarak tartışabilirler. Gruptaki öğrenciler ile tartışılan fikirlerin hangilerine katılıp, katılmadıklarını ve neden bu şekilde düşündüklerini paylaşmak gerekmektedir. Daha az kapasiteli olan öğrencilerin, savaşan ülkelerin bu savaşa girmesine neden olan sebepleri araştırmaları beklenebilir.

Düşünen bir sınıf ortamı yaratabilmek için üstün zekâli ve yetenekli bireylerin zorlayıcı görevlere meydan okumalarını, düşüncelerini sağlayarak, risk almalarını teşvik etmeliyiz. Tartışma ortamları yaratmaktan çekinmemeliyiz. İncelenen posterlerden öğrenilen en önemli bilginin ne olduğunu keşfettirmek, yapılan sunumların akılda uyandırdığı herhangi bir soru olup olmadığını tartışabilmek önem taşımaktadır.

Kaynaklara ulaşım konusunda öğrencileri yönlendirerek, yardımcı olmak, bilgisayarda dosyalar oluşturmak, gerekmektedir. Bu dosyalarda aktiviteler hakkında genel bir giriş bilgisi, oluşturulan gruplardaki kişilerin isimleri ve grupta aldıkları görevler, aktivitenin uygulanışı hakkında çizelgeler içeren bilgiler bulunmalıdır. Üst düzey düşünce becerileri geliştirebilmek adına rubrikler oluşturmak (*rubric for success*) öğrencilerin düşünmesini yönlendirmek açısından gereklidir. Bilgiyi toplamak ve yanıtlamak için yeterli zaman verilmelidir. Bu uygulamadan bir hafta sonra öğrencilerin oluşturacakları genel bir sunum için hazırlık yaparak yazılı ve sözlü raporlar ile değerlendirme gerçekleştirilmesi önem taşıyıcı bir rol oynamaktadır (Fox ve Hoffman, 2011: 181).

Bu araştırma yoluyla uygulanan öğretim stratejisinin en büyük avantajları; farklı alanlarda kavrama becerilerinin gelişimi, algılama, değerlendirme ve sentez becerileri geliştirmesidir. Ayrıca işbirlikli çalışma ruhunun gelişimine katkıda bulunarak işbirlikli çalışma ve

dinleme becerisinin geliştirmesine yardımcı olmaktadır. Soru, problem, durum veya tartişma konusu birçok açıdan (oklu perspektif) değerlendirilmiş olmaktadır. Galeri gezisinden sonraki kişisel değerlendirmeden çıkan sonuçlar öğrencilerin içerikten hangi oranda yararlandığını gösterecektir. Uygulama zaman açısından zorlayıcı gözükse de öğrenilen bilgilerin kalıcılığı değerlidir.

2.2. Tarihi Zamanları Gösteren izelgeler

Tarihsel sıralamalar içeren çizelgeler üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin tarihi anlamlandırması, tarihsel bir bakış açısı geliştirmesi ve zamanı hissetmesi açısından önemlidir. Öğrenciler her seviyede soyut bir kavram olan zamanı hissetmek, tarihsel bakış açısı geliştirerek yorum becerisi kazanabilmek konusunda zorlanmaktadır. Çünkü daha çok kendi hayatlarına odaklanmışlardır ve onlar için uzak geçmişte olan bir Őeyi algılamak oldukça zorlayıcıdır. Tarih izelgeleri bu alanlarda sıkıntı yaşayan veya görsel olarak öğrenen öğrencilere yardımcı olmak amacı ile kullanılabilir. Tarih dersinde ünitenin diğer ünitelerle ilişkisini açıklamak, etkili bir ğretim adına çalışılan yaş grubuna hitap edecek görsellik içeren kanıtlar ve kaynaklar oluşturabilmek açısından önem taşımaktadır.

Tarih cetvelleri bağlantılar içermelidir. Örneğin, buluşlar ile ilgili bir tarih cetveli, buluşların etkilediği politik ve ekonomik olaylar içeren bir tarih cetveli ile birleştirildiği zaman; dünyanın farklı bölgelerinde hangi olayların yaşandığı ve olayların birbirlerine ne tür etkileri olduğu hakkında bilgi edinme firsatı elde edilmiş olacaktır. Tarih cetvelleri üzerinde önemli tarihlerle ilgili resimler çizmeleri konusunda teşvik etmek bilginin anlamlaşması açısından fayda sağlayacaktır. Böylece bilgiyi öğrenmekle kalmayıp aynı zamanda onunla iletişime geçerek bilgiyi başka alanlara taşıyabilmek adına önemli bir adım atılmış olacaktır. Öğretmenlerin poster tipi bir tarih cetveli düzenleyerek, bütün bir sene boyunca sınıfta asılı olmasını sağlayarak her ünitede bu çalışmaya kaynak olarak atıfta bulunabilirler. Tarih cetvelleri herhangi bir ünite için kullanılabilir, fakat kültürel farklılıklar konusunda duyarlı olmalı ve bütün öğrencilerin alt yapılarını kapsayacak bilgiler içermesine dikkat edilmelidir.

Bazı kitaplar tarih cetvelleri içermektedir. Öğrencilerden kitaplarında bulunan tarih cetvellerini incelemeleri, kendi oluşturdukları tarih

çetvelleri ile karşılaştırmaları ve eksik gördükleri bilgileri tamamlamaları istenmelidir. Farklı bir uygulama olarak, tamamlanmamış tarih çetvelleri verilerek eksik bilgileri tamamlamaları sağlanabilir. Tarih çetvelleri okulun tarihçesini içerebilir, büyük ölçülerde koridorlara ve oyun alanlarına asılabilir. Küçük yaş sınıflarında tarihi konuları anlamlandırma açısından yardımcı olabilecek önemli bir uygulamadır. Kendi yaşamlarının tarih çetvelini yapmalarını istemek, kendi hayatlarındaki önemli olaylar kavramını ayırt etmeyi öğretme konusunda yardımcı olacaktır. Hayatları boyunca önemli olarak seçtikleri olayların neden önemli görüldüğünün paylaşılması hem duyuşsal açıdan hem de bir sonraki uygulamalarda seçici olmaları açısından önem taşımaktadır. Değerlendirme aracı olarak kullanılacak bir uygulama olan ‘Tarih Çetvelleri’ verilen olayların kronolojik sıraya dizilmesi, olaylar arasındaki neden sonuç ilişkilerini kavramaya yardımcı olması açısından buluş yoluyla öğrenme stratejisine örnek olarak verilebilir.

2.3. Geçmişte ve Günümüzde Uygulanan Politikaları İrdeleyen Siyasal Karikatürlerin Kullanımı

Sosyal bilgiler dersinde, tarihi değeri olan karikatürler birçok şekilde kullanılabilir. Bu karikatürler, tarihi değeri olmasının yanı sıra karikatüristlerin sahip olduğu mizah gücü ve olaylara bakış açılarını tartışma şansı yaratması açısından önem taşımaktadır. Görsel materyaller olarak öğrenmeye destek olurlar. Sanatı seven ve mizah yeteneği olan üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin derse olan ilgilerini arttırmak için kullanılması tavsiye edilen yaratıcı ürünlerdir. Editoryal karikatürler birçok üst düzey kavram içerirler: Mecaz, teşbih, ironi gibi. Bazen sadece bir karikatürün anlattığı veya öğrettiği bilgiyi bir metinde anlatabilmek oldukça zorlayıcıdır. Editoryal karikatürler ile öğrencilerin günlük hayat problemlerini daha kolay anlamlandırmaları, politik ve günlük olayları tartışan ve yorumlayan bir bakış açısı kazanmaları sağlanabilmektedir.

Farklılaştırılmış sosyal bilgiler dersi için karikatürlerin kullanımına dair örnek uygulamalar (Fox ve Hoffman, 2011):

- a. Öğrencilerden geçmiş zaman ile ilgili veya bugün yaşadığımız olayları içeren, günümüz politikalarını irdeleyen karikatürler toplamaları ve bunları konularına göre kategorize etmeleri istenebilir. Bu çalışmalar öğrencilerin geçmişi ve bugünkü

- şartları ayırt ederek, karşılaştırma ve yorumlama becerisi kazanmalarını sağlamaktadır.
- b. Çeşitli kaynaklardan buldukları karikatürlerden bir dosya yapmaları teşvik edilerek, buldukları karikatürlerin içerdiği fikirlere zıt fikirde karikatürler üretmeleri istenebilir.
 - c. Günlük hayat problemlerini işlenen ders konuları ile bağlantılı olarak tartışmak için karikatürler kullanılabilir. Her gün tartışmak için, bir öğrencinin günün karikatürünü getirmesi planlanmalıdır. Günün karikatürünü getiren öğrencinin karikatür hakkında tartışma başlatmasını destekleyerek, getirdiği karikatürün içerdiği anlamı bulmasına yardımcı olunmalıdır.
 - d. Tarihteki farklı yönetim şekillerini açıklamak için arşivlenmiş karikatürler kullanılmalıdır. Ünitelerde işlenen konularla bağlantılı farklı karikatürler kullanılarak görsel olarak öğrencilere çeşitlilik oluşturulmalıdır.
 - e. Öğrencilerin en sevdiği karikatüristi belirlemesi ve çeşitli kaynaklardan araştırarak onu tanımasını teşvik etmek gerekmektedir. En beğendiği karikatürü seçip, kullandığı mizah şeklini ve neden bu karikatürü seçtiğini arkadaşları ile paylaşmasına fırsat verilmelidir.
 - f. Tartışma ortamları yaratabilmek açısından karikatürler kullanılabilir, mizah ile düşüncelerini ifade edebilmek tartışabilmek için güzel bir konu olacaktır.
 - g. İfade özgürlüğü, karikatürlerin taraflı olup olmadığı ve toplumumuzun mizah ile anlatım şeklini tercihi konularında tartışmalar düzenlenebilir.
 - h. Değerlendirme olarak öğrencilerden bir karikatür dizayn etmeleri ve buna uygun duygularını yansıtan daha soyut olabilecek bir başlık bulmaları beklenebilir.

2.4. Araştırma Sürecinden Sözlü Tarih ve Kanıt Temelli Öğretim Uygulamalarına

Sosyal bilgiler dersinin işlenişinde görüşme tekniklerinin bir araştırma aracı olarak kullanılması sınıf ortamı açısından cazip olabilir. Çünkü öğrenciler tecrübeye dayalı düşünmeye ve sosyal bilimci gibi davranmaya gereksinim duymaktadırlar. Sözlü tarih son yıllarda okullarda tarih öğretiminde bir yaklaşım olarak kullanılmaktadır. Dönemi yaşamış kişilerle yapılan görüşmelerden

elde edilen veriler kısacası o tarihi yaşayan kişilerin tecrübelerini dile getirdikleri verilerin işlenmesi ile ortaya çıkan ürünlerdir (Kabapınar, 2012: 267). Önemli olan sözlü tarih konularının tarihsel süreçteki gündelik yaşam ile ilişkili olmasıdır. Öğrenciler, anneleri, büyükanneleri, yakın çevreleri ile kendi hayatları hakkında, geçmişteki yaşam, bayram kutlamaları, eğlenme biçimleri, hastalık, doğal afetler, geçmiş zamanda kullanılan teknoloji gibi sıradan insanların yaşam öykülerinin konu edildiği görüşmeler yapabilirler. Bu çalışmalarda doğru soruları sorabilmeleri konusunda yönlendirmek önemli bir detay olacaktır. Sorular belirli tarihler üzerine odaklanabileceği gibi (2. Dünya Savaşı), tekdüze hayat tecrübelerinden ve demografik sorulardan daha çok, kavramsal ve açık uçlu sorularla öğrencilerin farklı hayat tecrübelerini aktarmalarına fırsat yaratan, yoğun tanımlamalarla çıkarımlar yapmaya uygun, bilgi analizlerine yer vermelidir (VanTassel-Baska ve Stambaugh, 2009: 146-149).

Tarihsel olaylar hakkında görüşmeler yapıldıktan sonra, öğretmenler öğrencilerden olayların birinci elden raporlarını, birinci elden belgeler aracılığı ile toplamalarını istemelidir (Örneğin, çanak, çömlek, aletler, dönem haritaları, çizimler, şarkılar, sanat eserleri ve fotoğraflar vs.). Teknolojik gelişmeler kaynakların ulaşılabilirliği sağlamış ve erişimini hızlandırmıştır. Üstün zekâlı ve yetenekli bireyler çıkarımlar yapmak, amaçları belirlemek, kaynakları destekleyen kanıtları bulmak, güvenilirliklerini ispatlamak, diğer kaynaklarla bağlantılarını keşfetmek, kaynakların gerçekliği konusunda sonuçlara varabilmek için birinci elden kaynaklar ve dokümanları analiz etmelidirler.

Sözlü tarih kullanımının olumlu yanlarından biri öğrencilerin tarihçilerin tarih bilgisini oluştururken izlediği basamaklara ilişkin deneyimler geçirmesi ve bazı kavramlara yönelik metodolojik bakış çerçevesinde farkındalık kazandırmasıdır. Bu sebeplerle 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda (Milli Eğitim Bakanlığı, 2005) öğretimde kanıt dayalı akıl yürütmenin kullanılması, kanıtların sınırlılıklarını ve tarihin farklı yorumları olabileceği yönünde farkındalığın artırılmasına vurgu yapılmıştır. Bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor becerilerinin gelişim ve sınıf içinde etkin oluş sürecinde öğrencilerin önüne kanıtların sunulması ve onların kanıt temelli etkinlikler yapmaları yapılandırmacı öğrenme anlayışının önemli yaklaşımlarından olmuştur (Kabapınar, 2012: 268).

Tarihsel empatiyi geliştirmesi sözlü tarihin başka bir avantajıdır. Konuların günlük yaşama iç içe olması nedeniyle geçmişteki yaşayışın bugünden farklılıklarını görebilecek, geçmiş yaşam değerlerini, insan davranışlarının altında yatan gerekçeleri anlayabileceklerdir. Bu durum günümüz ve geçmişin karşılaştırılmasına olanak sağlayarak değişim ve sürekliliğin görülebilmesine yardımcı olacaktır (Kabapınar, 2012: 267). Birinci elden tarihsel verilere dayanan bilgiler edinmek, üstün zekâlı ve yetenekli bireyler için güçlü ve etkileyici, duyarlılıklarını geliştirici bir araç olarak kullanılabilir. Görüşme bilgileri toplandıında değerlendirme olarak, üstün zekâlı ve yetenekli bireylerden yalnızca bulgularını rapor haline getirmeleri ve her sorunun cevabını listelemeleri yerine, bulgularını özetlemeleri, sentezlemeleri ve genellemelerde bulunmaları istenmelidir. Üstün zekâlı ve yetenekli bireyler derleme yapabilecekleri, kanıta dayalı akıl yürütebilecekleri çelişkili bilgilere, bu bilgilerden anlam çıkarma deneyimlerine ihtiyaç duymaktadırlar.

2.5. Simülasyon (Benzetim)Tekniğinin Kullanımı

Araştırma becerilerinin gelişimi açısından üstün zekâlı ve yetenekli bireyler için sosyal bilgiler programında kullanılacak bir başka teknik, öğrencileri doğrudan etik karar alma süreçlerinin içinde konumlandıran simülasyon (benzetim) kullanımı ve yapılandırılmış gerçek hayat problemlerinden oluşan senaryolardır. Simülasyonlar yazılırken, eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesini sağlayacak öğrenme ortamları yaratabilmek açısından ilgi çekici soru ve problemler, öğrencilere problemi doğru olarak anlamaları açısından rehberlik, ileri düşünce becerilerinin kullanımı ve problemlerin keşfi için birçok cevaplanmamış soru potansiyeli içermesine dikkat edilmelidir. Simülasyon tekniği kullanımında birçok örnek; güncel olaylardan ya da gazetelerden alınarak, günlük yaşam problemleri yapılandırılarak, sosyal bilgiler öğrenme standartlarını karşılayabilecek duruma getirilmelidir.

Üstün zekâlı ve yetenekli bireyler karar verme yetkisi olan yöneticilerin rolü gereği, verilen karmaşık, muğlak bilgilerle bir karar verme, plan şekillendirme ya da çözüm bulmaya zorlanmalıdır. Gerçek hayat problemlerinden yapılandırılan çözüm bekleyen örnekler sunmak, öğrencilere gerçek hayatta kararların nasıl alındığını anlamaları konusunda yardım ederek, karar verme

sürecinde bir sosyal bilimcinin veya üretici bir vatandaşın nasıl düşündüğünü sorgulamalarına fırsat yaratarak, düşünme alışkanlıklarını oluştururken problemleri nasıl tanyabileceklerini öğretmekte ve çözüme odaklı olabilmek açısından gelişimlerini sağlamaktadır (VanTassel-Baska ve Stambaugh, 2009: 146-149).

2.6. İlgi Alanlarına Giren Konularda Paylaşım Amaçlı ‘Blog’ Yazımı İçin Teşvik Etmek

Öğrencileri sanal ortamda ‘Blog’ yazıp bunu yayınlamaları konusunda cesaretlendirmek, farklı bakış açılarını sahiplenmeleri ve benlik saygılarını güçlendirmeleri açısından teşvik edici olacaktır. Sahip oldukları duyarlılıkları vurgulayan, toplumu ilgilendiren bir konu seçilmesi konusunda yönlendirici olmak önemli bir noktadır. Farklı bakış açılarıyla tartışma yaratabilecekleri, çift yönlü düşünülebilecek herhangi bir konu, öğrencilerin blog yazabilmesi açısından uygun olacaktır. Aile üyelerinin veya arkadaşlarının yazdığı başka bloglar hakkında yorumlar yapabilmelerini sağlamak da eleştirel bakış açılarının gelişimlerinde önemli rol oynayacaktır. Bloglar, öğrencilerin gerçek bir izleyici karşısında kendi bakış açılarını savunabilmelerini sağlamaktadır. Farklılıklarını anlamlandırarak bakış açılarına sahiplenmeleri benlik saygılarının gelişimini olumlu etkileyecektir.

2.7. Yapılandırılmış Gerçek Hayat Problemlerine Dayalı Öğrenme Sürecini Kullanma (Problem Temelli Öğretim)

Öğrencilerin okul ve okul yaşamını genel olarak sıkıcı bulmalarının bir sebebi dışarıda yaşadıkları günlük hayat ve problemler ile okul hayatı arasında bağlantı kuramamalarıdır. Sosyal bilgiler dersi, öğrenme yöntemleri ne olursa olsun öğrendiklerinin demokratik bir topluma ne kadar uygun olduğunu görmeleri için uygun bir yapıdadır. Delisle (1997)’in belirttiği gibi yapılandırılmış gerçek hayat problemlerine alternatif çözümler üretmeye yönelik probleme dayalı öğrenme süreci, öğrencilerin gerçek hayat sorunlarını araştırdıkları, farkındalık gelişimi yaşadıkları ve toplumda gerçekten rol aldıklarını düşündüren yaklaşımlardır.

Gerçek Hayat Problemlerine Dayalı Öğrenme İçin Bir Soruna Çözüm Üretme Basamakları

- a. Toplumdaki bir sorunu belirlemek (Problemi keşfetmek),
- b. Yardım alınabilecek kaynakları belirlemek (Bilinenleri ve bilinmeyenleri belirlemek),

- c. Bir araştırma planı hazırlamak,
- d. Kendi kendilerine çalışarak, tartışma ve sunumlar için hazırlanmak,
- e. Genel hizmet gerektiren işler ile nasıl baş edebileceklerini araştırmak,
- f. Politik destek sağlamak amacı ile ilgili kampanya geliştirmek,
- g. Amaçlar ve kurallar belirlemek, toplumsal farkındalığı arttırmak,
- h. Alternatif çözüm önerileri için sunum yaparak bilgilerini sınıfla paylaşmak (Problemi çözmek için bilgileri kullanmak, alternatif çözümler üretmek),
- i. Projeyi daha geniş bir topluma yayabilmek ile ilgili planlamalar yapmak ve
- j. Planlar üstünden en son güncellemeler yapmak (Problemi çözmeye süreci üzerinde çözüm önerilerini tekrar düşünmek ve en iyi çözümü belirlemek), (Baysal, 2005: 472).

Öğrencilerin toplumumuzda yaşayan insanların ihtiyaçları ile ilgili konularda beyin fırtınası yapmaları sağlanmalıdır. Örneğin; kullanılan iş makineleri, çöp toplanması, posta işleri, okullar, konserler ve yolların asfaltlanması. Bu konularla ilgili sorgulayıcı ve ayrıntıları düşünmeye teşvik edici sorular hazırlanmalıdır. Bu soruları tartışarak, öğrencileri en ilgililerini çeken konularda fikirlerini söylemeleri konusunda cesaretlendirmek gerekmektedir. Grup olarak çalışmaları ve seçtikleri konuyu sorgulayıcı tartışmalar yapmaları önem taşımaktadır.

Öğrencilere bir tarih cetveli ile birlikte yerel yönetimle ilgili bilgi edinebilecekleri kaynaklar sağlanmalı (kaynak olabilecek internet siteleri, danışılacak telefon numaraları, belediye başkanının ofisi, belediye binasının yeri gibi), yerel yönetimle ilgili bilgiler içeren kitaplar ve makalelerden oluşan bir kaynakça hazırlanmalıdır. Gruplar oluşturulduğunda ve araştırma başlatıldığında, öğretmen yol gösterici rol üstlenmelidir. Öğrenciler sorularını oluştururken, bilgiye ulaşmak için planlar yaparken, okul dışındaki insanlarla nasıl iletişim kurulacağı konusunda sorunlar yaşayabilirler. Öğrencilere resmi makamlara gönderilecek belgeler için yazım dili kuralları konusunda ve e-mail yazmaya yönelik sunumlar da yapılmalıdır.

Araştırmalar sonucunda sunumlar yapmaları ve sunumlarının akış düzeninin belirlenmesi önem taşımaktadır. Baysal (2005)'in belirttiği gibi gerçek hayat problemleri ile öğrenme süreci her

kapasitedeki öğrenci için iyi bir seçenektir; çünkü her öğrenci bunu kendisiyle özdeşleştirebilir. Öğrenme süreci herkesin kendi seviyesi içinde bir yer bulabileceği kadar karmaşıktır, çok fazla planlama ve düzenli çalışma gerekmektedir. Planlama bittiğinde öğretmen sınıfta öğrencilerle istediği kadar çalışabilmeye fırsat bulabilecektir. Öğretmenler sadece düzenleyici ve izleyici rol üstlendikleri için sağlıklı bir şekilde öğrencinin gelişimini gözlemleyebilmektedirler. Diğer adımlara geçmeden önce yapılan ara değerlendirmeler, öğrencilerin öğrenme düzeylerini takip edebilmek açısından önem taşımaktadır. Araştırılarak elde edilen bilgiler incelenerek değerlendirilip, alternatif çözüm önerileri belirlenerek en iyi çözümün hangisi olacağı tartışılmalıdır. Ulaşılan sonuç mutlaka bir cümle ile özetlenerek değerlendirme yapılmalıdır (Baysal, 2005: 482).

2.8. Teknolojik Gelişimlerden Yararlanılarak Çoklu Ortamlı Sunumlar Hazırlanması

Farklılaştırılmış sınıflar öğrenci merkezlidir. Öğrenci sunumlarının teknolojik gelişimlere paralel olarak farklılaştırılmasına fırsat yaratılmalıdır. Araştırma süresince teknolojinin cazibesine kapılarak içeriğe odaklanmak yerine teknolojik araçlara olan yönelime dikkat edilmelidir. Teknolojik gelişimlerden yararlanılarak yapılan çoklu ortamlı sunumlarda kullanılacak çeşitli araçları incelersek, bunlarla ilişkilendirilebilecek önlem almamız gereken noktalar ortaya çıkacaktır.

Gelişen teknolojik devrimler bilgisayar kullanımlarını oldukça yaygınlaştırmış ve yazılım programları ile çalışmayı teşvik etmiştir. Öğrencilerin yazı yazmaya yönelik sıkıntılarını gidererek çalışmalarının okunaklı olmasını sağlamış, düzenlenmesini ve işbirliğini kolaylaştırmıştır. Ancak öğrencilerin çalışmalarını uzun göstermek adına; yazı tipi, punto, fonlar, ölçüler ve satır aralığına odaklanabilmeleri söz konusu olmaktadır. Aynı zamanda başka kişiler tarafından yapılmış aynı konu ile ilgili yazı türlerinden ‘kes, yapıştır’ tekniğini kullanmayı, araştırmaya ve kendi derledikleri bilgileri yazmaya tercih etmelerini sağlamıştır. Öğrencilerin yaptıkları çalışmalarda hangi fonu, şekli ve ölçüyü kullanabileceklerini belirterek şekle odaklanmaları yerine, yazarken önem vermeleri gereken noktalar vurgulanmalıdır. Çalıştıkları konu üzerine tartışmalar yazmaları istenmelidir. Bir başka grup öğrenci ise

bu argümanların tam tersi yönünde çalışmaya ve araştırmaya teşvik edilmelidir. Daha sonra büyük grup halinde genel bir tartışma planlanmalıdır. Kaynaklarını kullanırken dikkat edecekleri etik kurallar öğrencilere açıklanmalıdır. Her açıklamadan sonra, öğrencilerin sunulan bilgiye kendi yorumlarını eklemek ve açıklama ihtiyacı duymalarını sağlamak için, neden ve nasıl oldu gibi sorgulayıcı sorular sorulmalıdır.

Bilgisayar kullanım becerilerini üst seviyelere çıkarabilmek için tablolar ve grafikler düzenleyebilmeleri, çizim ve boyama teknikleri kullanımları, yazılım programları öğretilmesi, öğrencilerin bilgisayar kullanımı konusunda oyun oynamanın dışında farklı beceriler kazanmalarını sağlamak açısından önem taşımaktadır. İleri düzey kullanım teknikleri bilmek, ayrıntılar ile oynayabilmek hazırlanmış oldukları çalışmalardan keyif almalarını ve araştırmaya yönelik meraklarını teşvik edici rol oynayacaktır. Yaratıcılıklarını geliştirme amaçlı örnek uygulamalar olarak bu yazılım programları kullanılabilir. Grafikler ve tablolar oluşturabilmek, toplanan veriler, elde edilen bulgular gibi genel istatistiksel kavramlar arasındaki ilişkiyi kurabilmek konusunda yardımcı olacaktır. Grafikleri düzenlerken veya çizerken alan uzmanı öğretmenler ile çalışmaları sağlanabilir. Uzman bir kişi farklı ayrıntıların geliştirilmesine daha çok yardımcı olabilir. Okullarda bu yardımı alabilmek için yeterli imkanlar yoksa yakın çevreden, bazı temel dizaynlarda yardım edebilecek kişiler bulunabilir. Bu konuları belirlerken dikkat çekici ana başlıklar kullanılmalıdır. İnternet bilgi erişimi açısından sınırsız seçenekler sunmaktadır. Öğretmenlerin öğrencilere bu bilgiyi gerekli bir şekilde kullanmayı öğretme sorumluluğu bulunmaktadır. Her öğrencinin eleme ve ayırma yöntemleri farklıdır. Yapılan sunumlarda tüm bilgiyi öğrenmelerinin mümkün olmadığı özellikle belirtmeli, ilgi alanlarına giren konularda daha fazla araştırma yapabilecekleri vurgulanmalıdır.

Tablolar oluşturularak ülkeler arasındaki teknolojik gelişmeler, endüstrileşme, ölüm yaşı oranları, doğum oranları veya kişi başına düşen milli gelirler karşılaştırılabilir, Bu bilgiler üzerine tartışma olanakları yaratılabilir. Elde edilen bilgilerden sorular oluşturularak, bu soruları yanıtlamaları teşvik edilebilir. Ayrıca veri tabanları kronolojik sıralamalar yapabilmek için tarih cetvelleri açısından da kaynak olarak kullanılabilir. Elde edilen verilerden oluşturulan grafikler yorum yapabilmek becerilerini geliştirmeyi sağlayacaktır.

Öğrencilerin verilen görevlerin temel amacını anlamları sağlanmalıdır. Öğretmenler farklı bakış açılarına sahip yaratıcı dizaynları destekleyerek, gösterilen çabanın önemini vurgulamalıdır. Birçok öğretmen bu gibi araçların nasıl kullanıldığını bilmediğinden, öğrencilerine öğretme konusunda sıkıntılar yaşamaktadır. Öğretmenler sıklıkla öğrencileri yeterli yol gösterici personel olmayan teknolojik aletlerle dolu sınıflarda bırakıp, deneme yanılma yoluyla öğrenmelerini beklemektedir. Bazı programlar bu konular üzerine uzman olmuş rehber kişiler aracılığıyla öğretilirse, daha verimli, üst düzey çalışmalar yapılarak, bilgiler edinilecek sorunlar daha az yaşanacaktır. Uzman kişilerden yardım alınması merak düzeyi yüksek üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin ayrıntıları öğrenme şansını yükseltecektir.

İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte eğitimde kullanılan yeni araştırma metodları öğretimi daha farklı bir öneme sahip olmuştur. Öğrencilerin çalışmaya başladıktan ve araştırma yaptıktan sonra konu başlıklarını yeniden düzenlemelerine izin vermek, konu başlığının daha anlamlaşmasına sağlayarak, öğrenmelerinde büyük değişiklikler olmasına yardımcı olmaktadır. Araştırma yapmaya başlamadan önce konu başlığını ve odaklarını darlaştırmalarını isteyerek ön araştırma yaptırmak gerekmektedir. Kaynakların tanıtımı, ulaşımı ve kullanımları konusunda yol gösterici olunmalı, orijinal kaynak kullanımının önemi vurgulanmalıdır. Çok sayıda aynı cins kaynak yerine farklı kaynaklara ulaşmalarını sağlamalıdır (röportaj, film, anket, vs.). Farklı araştırma kaynakları öğrencilerin konuya olan ilgilerinin artması, bilgiler arasında seçici olabilmeleri açısından önemlidir (Fox ve Hoffman: 2011).

3. Sonuç ve Öneriler

Üstün zekâlı ve yetenekli bireylere yönelik farklılaştırılmış sosyal bilgiler dersi öğretimi gerçekleştirebilmek için eğitim ortamlarında öğretim verilirken farklı kapasitelere sahip bireylerin faydalanabilmesi amacı ile dizayn edilmiş eğitim program modellerine yer verilmesi ve inançlı bir şekilde eğitim program modellerinin (curriculum model) uygulanması gereklidir (VanTassel-Baska ve Brown, 2007: 273). Fakat öğrencilerin bilişsel gelişimi ve ders başarılarının yükselmesi için sadece güçlü bir öğretim programının varlığı yeterli olmayacaktır. Öğretim programı, verilen eğitim, uygulamalar ve öğrenci gelişimi arasında çeşitli

değişkenler de devreye girmektedir. Bu değişkenlerin dikkate alınmaması durumunda üstün zekalı ve yetenekli bireylerin sahip oldukları yetenek ve ilgi alanlarını geliştirecek fırsatlar yok olmuş olacaktır (VanTassel-Baska ve Brown, 2007: 273). Oysa farklı bilişsel özelliklere sahip bütün öğrencilerimizin öğrenme düzeylerini yükseltebilecek birçok eğitim programının varlığı tartışılmazdır. Bu programlar üstün zekalı ve yetenekli bireyler ve diğer öğrenciler açısından etkinliklerini kanıtlamıştır. Ancak bu eğitim programlarının tutarlılıkla ve titizlikle uygulanması durumunda üstün zekalı ve yetenekli bireyler açısından maksimum öğrenme seviyesine ulaşabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Baysal, Z. N. (2005). Hayat bilgisi/sosyal bilgiler öğretiminde probleme dayalı öğrenme için problem durumları oluşturma. *Türk eğitim bilimleri dergisi*, 4, (3), 471-485.
- Davaslıgil, Ü., ve Leana, M. Z. (2004). Üstün zekalıların eğitimi projesi. A., Kulaksızoğlu, A. E., Bilgili, ve M. R., Şirin (Ed.), *1.Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi. Üstün yetenekli çocuklar bildiriler kitabı içinde*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Delisle, R. (1991). Gifted students and social studies. J. P.Shaver (Ed.), *Handbook of research on social studies teaching and learning içinde*, NewYork: McMillian Publishing Company.
- Delisle, R. (1997). *How to use problem-based learning in the classroom*. Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Fox, J., ve Hoffman, W. (2011). *The differentiated instruction book of lists: Stratejies for differentiating social studies*. USA: Published by Jossey-Bass AWiley Imprint
- Gallagher, J. (2006). *Models that guide teaching the gifted. Gifted children gifted education*. USA: Great Potential Press.
- Kabapınar, Y. (2012). *Kuramdan uygulamaya. Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi (3. bs.)*. İstanbul: Pegem Akademi.
- Maker C. J. ve Schiever S. W. (2005). Benjamin Bloom and David Krathwohl: The cognitive and affective taxonomies. *Teaching models in education of the gifted (3. bs.)*. USA: Pro.ed an International Publisher Inc.

- Maker C. J. ve Schiever S. W. (2009). *Curriculum development and teaching strategies for gifted learners* (3. bs.). USA: Pro-ed, Inc.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2005). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4-5. Sınıflar öğretim programı ve klavuzu. Ankara: MEB Yayınları.
- Moye, V. H. (1998). Problem-based learning in social studies. Cues to culture and change. USA: Pearson.
- Neff, H. B. (1967). Ways to help gifted students like social studies. *Gifted child quarterly*, 11, 108-111.
- Ponder, G., ve Hirsh, S. A. (1981). Social studies curricula for the gifted: Lessons from other pasts. *Roepers review*, 4 (2), 17-19.
- Popham, D. (1971). *Teaching gifted social sciences in grades ten through twelve*. Sacramento, CA: California State Department of Education.
- Tannenbaum, A. J. (2003). *Nature and nurture of giftedness*. Colangelo N., Davis G.A. (Ed.), *Conceptions and identification: Handbook of gifted education içinde*. USA: Pearson Education.
- VanTassel-Baska, J., ve Stambaugh, T. (2006). *Comprehensive curriculum for gifted learners* (3. Bs.). USA: Pearson Education Inc.
- VanTassel-Baska, J., ve Stambaugh, T. (2009). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler için sosyal bilgiler eğitim programı. (S. Emir, N. G. Kahveci, M. Z. Leana, Z. Ö. Atalay, M. Özyaprak, E. Kanlı ve ark., Çev.), *Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler için kapsamlı eğitim programı içinde*. İstanbul: Bilimsel Açılım Yayıncılık.
- VanTassel-Baska, J., ve Brown, E. F. (2007). Towards best practice: An analysis of the efficacy of curriculum models in gifted education. *Gifted child quarterly*, 51, 342-358.